

В.М. Наконечний

*кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
завідувач кафедри країнознавства та міжнародного туризму
Київського міжнародного університету*

СВІТОВЕ УКРАЇНСТВО В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

У даній статті проаналізовано місце світового українства в сучасних глобалізаційних процесах. Важливу роль відводиться українській трудовій міграції у різних країнах світу. Наголошується на необхідності прийняття національної стратегії повернення українців з-поза меж України, передусім трудових мігрантів, з метою задіяння їх трудового потенціалу до поступального розвитку Батьківщини.

Ключові слова: міграція, мігранти, трудова міграція, глобалізація, Європейський Союз, закордонні українці, діаспора.

Останніми роками все більшої актуальності набуває питання глобалізаційних та міграційних процесів, що відбуваються на пострадянському просторі, зокрема, щодо України. Із процесом глобалізації, зростає актуальність міграційної проблематики. Міграційні процеси зумовлені глобалізацією, що вимагає нових уявлень про природу цього явища.

Метою даної статті є з'ясування місця світового українства у глобалізаційних і міграційних процесах; автором проаналізовано економічні, політичні та інші проблеми, що стали причиною масової міграції українського населення; визначено особливості міграційних процесів в умовах глобалізації світової економіки.

Про актуальність проблеми світового українства в сучасних глобалізаційних процесах свідчать численні

публікації, що з'явилися останнім часом, а також немала кількість обговорень громадськістю в наукових колах за круглими столами, на наукових конференціях різних рівнів.

Серед *дослідників* на сторінках наукових праць, у яких висвітлюються питання економічного, політичного та культурного розвитку світового українства в глобалізаційних процесах, варто виділити О. Шокала, В. Білецького, О. Кислицину, І. Іванюка, Л. Руденка, Я. Стрельцову, М. Левицького, А. Яценка, С. Слабінську, В. Семенова, І. Драча, В. Наконечного та ін.

Правовий статус закордонних українців або емігрантів, які і є громадянами інших держав, визначено відповідним Законом України “Про правовий статус закордонних українців” (2004). До того загальнозживаним було поняття “українська діаспора”.

Етнополітичний термін “діаспора” зі старогрецької означає: “розсіяння по різних країнах народу, вигнаного завойовниками за межі батьківщини”. Цей термін не охоплює всього явища закордонного українства, зокрема, українських етногеографічних реалій у межах нинішніх Румунії, Словаччини, Молдови й Придністров'я, Польщі, Білорусі, Росії, де українці живуть споконвіку як корінний народ на власних етнічних землях. Нині кожен третій українець є закордонним українцем – живе за межами України, але не всі з них – на чужині, у діаспорі, значна частина їх вікує на власних етнічних землях. Тому “діаспорний українець” – образа для автохтонних українців із Берестейщини, Підляшшя, Холмщини, Лемківщини, Надсяння, Пряшівщини, Придністров'я, Мараморощини, Кубані, Ростовщини, Вороніжчини, Білгородщини, Орловщини, Курщини, Брянщини. Коли в Білорусі живе 300 тис. паспортних українців, то на Берестейщині українців за душею – близько 1 млн.; лише в Білгородській, Орловській, Курській, Воронежській, Брянській областях Росії – 500 тис. таких українців. Коли в Саратовській області 209 тис. паспортних українців, то за душею – 500 тис. Якщо ми їх зараховуватимемо до діаспори, а,

чого доброго, ще й до іноземців, то втратимо і власних людей, і пам'ять про землі, одухотворені працею багатьох поколінь українців. Автохтонні українці на власних етнічних землях вздовж периметра державного кордону України – це наш унікальний “пояс безпеки” [9, с. 71–72].

Цього важливого етногеографічного чинника, як “поясу безпеки” не враховує Українська держава у своїй зовнішньополітичній діяльності. Рівень свідомості “рідного” чиновництва уповні розкрився в процесі “доопрацювання”, підготовленого ще 1997 р. Товариством “Україна-Світ” і Українською всесвітньою координаційною радою та схваленого на II Всесвітньому форумі українців, проекту Закону України “Про правовий статус закордонних українців”. Доки проект близько семи років “погуляв” по Кабміну й Верховній Раді: “закордонного українця” було замінено на “іноземного українця”, тобто “українця за кордоном” переведено в категорію “іноземця”. Поняття “іноземний” синонімічне “чужому”, а чужинець-іноземець некоректно вживати ні до діаспорного українця, ні, тим паче, до автохтонного українця з етнічних земель. Товариство “Україна-Світ” та УВКР, послідовно вживаючи в практиці своєї діяльності адекватні поняття: “українець за кордоном”, “закордонний українець”, “українське зарубіжжя”, при потребі конкретизуючи: “корінний або автохтонний українець” на українських етнічних землях та “українська діаспора” в Канаді, США, Австралії, Аргентині, Бразилії, Великій Британії й інших країнах, залучили до обговорення законопроекту компетентних представників українських закордонних громад і домоглися узаконення поняття “закордонні українці”. Слід зазначити, що велику підтримку в узаконенні поняття “закордонні українці” (ініціатива О.А. Шокала) надав співавтор законопроекту тодішній народний депутат України – Ігор Осташ.

Є велика різниця в життєвому досвіді українців в Україні, на етнічних землях, відірваних від України при переділі Європи,

у діаспорі, де свої особливості мають трудова, політична еміграція та їхні нащадки. Старше покоління закордонних українців, передусім у діаспорі, занепокоєне асиміляцією молоді. Різна в наших людей у світі соціальна психологія й політична свідомість. Змінюється навіть природа. Але ще живе в українцях незмінним духовний тип, а також основна природна константа – адаптивний тип. Адаптивність як інстинкт до виживання виявляється передусім у працьовитості. Його й експлуатують найбільше і фізично, й інтелектуально. На цьому найдужче паразитують на українцях і в Україні, і на чужині [9].

Доки готували й приймали Закон “Про правовий статус закордонних українців”, виникла четверта хвиля міграції, і тепер уже навздогін необхідний ще один закон – “Про правовий статус українських трудових мігрантів”. Але самі закони не розв’яжуть великого комплексу проблем у взаєминах України з українцями за кордоном. Цілий комплекс нових соціально-правових проблем породжено новою хвилею українського заробітчанства. Коли теперішні емігранти понад 100 років тому освоювали життєвий простір, стаючи повноправними громадянами країн поселення, то теперішні заробітчани приречені наймитувати в чужих країнах переважно без будь-яких прав. А перебуваючи в стані нелегалів, наші люди не захищені ні соціально, ні юридично. Ці проблеми гостро постали не тільки для України, а й для країн перебування українських заробітчан, оскільки нелегали створюють напругу в суспільстві. Водночас українські заробітчани вигідні на чужині, бо стали там цінною й дешевою робочою силою [10].

Четверта міграційно-еміграційна хвиля. Особливістю новітньої хвилі трудової міграції й еміграції України, названої “четвертою хвилею”, є те, що люди живуть одночасно у двох світах: не поривають живих зв’язків з Україною, бо здебільшого там залишилися родини, батьки, діти, близькі й далекі родичі, друзі, а також вживаються в суспільне життя країн свого перебування.

На відміну від попередніх хвиль, новітня хвиля міграції з України (а також імміграція в Україну) дуже тісно пов'язана зі світовими міграційними процесами. Від часів Великого переселення народів у IV столітті світ не знав такого масового переміщення людей.

Нині у світі, за різними даними, від 150 до 175 млн. осіб (понад 3% населення планети), проживають за межами країн свого походження. З них близько 80 млн. – мігранти. Участь українців у глобальних світових міграційних процесах – вражаюча: українські трудові мігранти становлять до 10% від загальної чисельності мігрантів у світі. Згідно з даними, оприлюдненими в ООН, кількість українських трудових мігрантів, які постійно перебувають за межами країни, становить вісім мільйонів осіб, а в сезонний пік їхня чисельність збільшується. За офіційними даними українських компетентних органів, за останні 20 років з України виїхало шість із половиною мільйонів людей, частина яких перейшла в статус емігрантів. Як повідомив у цьогорічній доповіді Світовий Банк, понад шість із половиною мільйонів українців навчаються та працюють за межами Батьківщини, а Україна стала п'ятою державою у світі за кількістю тих, хто шукає кращого життя за кордоном (більше виїхало тільки з Мексики, Індії, Росії та Китаю). Різні методика підрахунків наводять різну чисельність новітньої української міграційної хвилі, але наближена до реальності загальна кількість нових мігрантів і старих емігрантів чи їхніх нащадків дає право стверджувати: частка українських трудових мігрантів та емігрантів щодо загальної чисельності українців (понад 60 млн.) найвища у світі. Нині до 45 % етнічних українців живе за межами України в статусі закордонних українців (близько 20 млн.) і громадян України (близько 8 млн.). Отже, українське етнічне ество роздвоєне на материкову й закордонну частини. Спорожнілу соціальну нішу на материку заповнюють іммігранти з ще менш розвинених країн, які деформують соціокультурне середовище України. Цей

показник найтривожніший на тлі депопуляції українського народу – низької народжуваності й високої смертності [1].

Україна, як і великі держави Західного світу, перетворюється на глобалізовану країну: у багатьох містах України відкрито китайські школи, є громади афганців, африканців, не кажучи вже про народи колишнього СРСР. За наполяганням Євросоюзу, у “західних областях України, зокрема Чернівецькій, створюються табори для депортованих нелегалів із держав Євросоюзу, що ляже тягарем на український бюджет та посилить епідеміологічну й криміногенну загрозу нашій країні”.

Міграційні процеси мають глибокі негативні наслідки морально-психологічного й соціального характерів. Один із найнегативніших у соціальному плані – втрата висококваліфікованих спеціалістів, передусім наукових кадрів. У зв’язку з виїздом науковців і висококваліфікованих спеціалістів втрати України становлять понад 1 млрд. доларів США на рік. (Для довідки: підготовка фахівця з вищою освітою технічного й природничого профілів обходиться Україні близько 10 тис доларів США, а в розвинених країнах ці затрати більші в 10 разів). Отже, Україна інвестує власний живий інтелектуальний капітал в економіку майже всіх розвинених країн світу [11].

Найстрашніше, що міграція руйнує соціокультурне середовище будь-якої країни: втративши власну культуру, мігрант не творить і чужої. Мігрант подібний до блукаючого атома: він залишає своє середовище, власний етнічний світ і віддає життєву енергію чужому середовищу. Нібито шукаючи можливості реалізувати себе, людина спалює власну енергію в чужому світі намарно. Бо тільки в процесі питомого етнічного життя спалахи творчої енергії людини утворюють безперервний світловий потік національного культурного саморозвитку і його духовно-інтелектуального результату – ноосфери. За суттю своєю, мігрант – споживач: він споживає ресурс чужого світу, а

чужий світ споживає ресурс його особистої сили. Тому мігрант вимушений постійно шукати для споживання нові ресурси. Але в споживацтві людина не знаходить щастя, радості. Цього вищого сенсу й мірила якості життя людина досягає в творчій праці у своєму питомому середовищі. Щастя – суспільна категорія, і в основі його – взаємообмін енергією, взаємодопомога. А коли людина переймається тільки тим, аби спожити, вона тим самим відмежовує себе від власного етнічного середовища, вилучається з процесу культурного саморозвитку. Споживач-мігрант непричетний до творення національного культурного простору, суспільного ладу й гаразду. Тому першопричина міграції – світоглядна, яка породжує й соціально-економічні причини: люди віддають перевагу споживацтву перед творчою працею, потребам організму бути перед прагненням душі жити, гублять свої традиційні світоглядні орієнтири, втрачають зв'язок зі світом питомої культури й суспільним середовищем. Покидаючи власну країну, мігранти звільняють соціальну нішу для чужинців і тим самим стають агентами поширення глобальної міграції. А глобальна міграція – це механізм визиску людства планетарною паразитарною антисистемою. Паразитарним режимам безпечніше експлуатувати чужинців, бо вони безправні, покірні, а в корінної людності неодмінно прокинеться національна гідність і збунтує самостійна сила. Через те паразитарні режими й тримають народи розрізненими, аби не допустити утворення критичного ресурсу духовно-інтелектуальної енергії та суспільної сили. А на залишковому ресурсі народ може тільки існувати, а не жити. Усі ці руйнівні для народів і їхніх культур чинники заангажовані експерти намагаються подати як наслідки глобальної міграції, яка неминуче змінює обличчя світу [10].

На тлі тієї глобальної міграції українські мігранти виглядають як прийшли з іншого світу – зі світу, у який так прагнуть інші. Мігрантність невласлива духовному типові українця – людини агрокультури, яка закорінена в рідну землю

власним генотипом і духом серця свого поєднана з традицією питомої культури. Тому наслідки міграції серед українців стають надто трагічними. Відірвати українця, тим паче українку, від рідного дому – це треба довести людину до краю. Дослідник закордонного українства, культуролог, голова ВГО “Українська Взаємодопомога” та “Четверта Хвиля” Олександр Шокало констатує, що за роки громадської роботи в проблемній сфері трудової міграції, його найдужче вразили дві телефонні розмови: “Перша – у 2000-му. Телефонувала медичний працівник із Тернопільщини. Жінка поставила питання руба: “Допоможіть продати нирку!”. Мене це ошелешило! Став приводити до тями її й себе. Жінка розридалась: “Я не бачу іншого виходу. Я все порахувала. За нирку в Німеччині можна отримати 40 тисяч марок. За ті гроші догодую до смерті батьків і поставлю на ноги двох дітей”. Віддаючи на продаж половину свого здоров’я, українська мати сподівалася зберегти життя родини. І ось через 10 років дзвонить із Мілану також уродженка Тернопільщини: “Не подумайте, що я злегковажила, виїхавши в Італію. Я кинула свою улюблену працю майстра народної творчості й поїхала, щоб підтримати свою родину в Україні. Таких, як я, намагаються принизити. Справді, наші люди виконують тут негідну роботу. Люди переживають страшні надриви. Я сильна жінка — тому тримаюсь і підтримую дух інших. Ми маємо бути в Україні, але жити маємо достойно. Нас цінують на чужині! Чому нас не цінують в Україні?” [9, с. 77].

Найбільшою проблемою четвертої міграційної хвилі, насамперед нелегальних мігрантів, є їхня правова незахищеність ні з боку України, ні тим паче, з боку країн їхнього перебування; а якщо врахувати масштаби цього явища, то можна досягнути всю глибину морально-психологічних деформацій українських мігрантів за кордоном і їхніх сімей в Україні, а також катастрофічність демографічної ситуації в українському соціумі в цілому. Соціальна структура нинішнього українського

суспільства неповноцінна, бо український середній клас у дійсності формується за кордоном із трудових мігрантів. Нині в середовищі українських трудових мігрантів простежується ще одна тривожна тенденція: не маючи належного захисту від України, наші громадяни безперешкодно отримують російське громадянство через консульські установи Росії в країнах перебування.

З огляду на критичність ситуації у сфері міграційних процесів в Україні, до розв'язання цілого комплексу проблем українців новітньої хвилі еміграції, серед них і нелегальних мігрантів, беруться українські громадські організації за кордоном і в Україні. На початку 2004 р. при Світовому конгресі українців у Канаді створено спеціальну Комісію для боротьби з торгівлею українцями. Ця Комісія працює в складі Комісії людських і громадянських прав СКУ і на початку березня 2004 р. оприлюднила на 48-й Сесії ООН заяву, де наголошено: “Україна є одним з найбільших джерел людей, які стають жертвами торгівлі”. Щорічно на ринку работоргівлі обертається стільки ж грошей, скільки заробляють українські трудові мігранти [1].

Проблемами української работоргівлі, яка стала типовим явищем глобалізаційних процесів у світі, займаються жіноча правозахисна організація “Ла Страда-Україна” й Міжнародна організація з міграції (ЮМ).

З України організаційно-правову підтримку своїм співгромадянам за кордоном надає Всеукраїнська громадська організація «Українська Взаємодопомога» (діє з 2003 р.), яка стала співзасновником Міжнародної громадської організації українців “Четверта Хвиля” (2006). Ці організації охопили співпрацею понад 70 об'єднань громадян України в понад 40 країнах світу. Партнерською науково-дослідницькою структурою обох цих організацій є Лабораторія соціальних досліджень Центру підтримки приватної ініціативи у Львові. Нині Лабораторія здійснює проект дослідження соціального

середовища українських трудових мігрантів у країнах перебування. Проект охоплює стосунки трудових мігрантів між собою та з трудовими мігрантами з інших країн; з роботодавцями, громадянами та владою країн перебування; мотиви і способи виїзду з України до інших країн на заробітки і працевлаштування там, розвиток мігрантських мереж за участю українців, самоорганізацію українців у країнах перебування і їх зв'язки з батьківщиною [9].

За різними джерелами й за інформацією громадських структур ВГО “Українська Взаємодопомога”, МГОУ “Четверта Хвиля” та Лабораторії соціальних досліджень, на початок 2008 року за кордоном перебувало близько 8 млн. громадян України. Основна кількість наших мігрантів зосереджена в країнах Європи й Америки: Аргентинська Республіка – 150 тис., Федеративна Республіка Бразилія – 250 тис., Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 100 тис., Грецька Республіка – 250 тис., Держава Ізраїль – 150 тис., Королівство Іспанія – 400 тис., Італійська Республіка – понад 800 тис., Канада – 150 тис., Федеративна Республіка Німеччина – 250 тис., Республіка Польща – понад 400 тис., Португальська Республіка – 200 тис., Російська Федерація – близько 4 млн., Словацька Республіка – 200 тис., Сполучені Штати Америки – 500 тис., Турецька Республіка – 50 тис., Французька Республіка – 40 тис., Чеська Республіка – 400 тис. З усієї кількості громадян України за кордоном легалізовано владою країн перебування – близько 10 %, усі інші перебувають на нелегальному становищі [1].

Четверта міграційно-еміграційна хвиля розсіяла українців більш як по 40 країнах. На відміну від третьої хвилі еміграції, загалом політичної, четверта хвиля переважно – фахова, з найбільшою часткою людей із вищою освітою.

За результатами соціологічних досліджень, проведених громадськими організаціями “Четвертої хвилі” в різних штатах Америки: 54% мігрантів працювали в Україні за своїм фахом,

набутим у вищих навчальних закладах або середньому професійному навчальному закладі; 60% мігрантів здобули в Україні вищу освіту; в Америці 16% працюють за своїм фахом, 45% набули нового фаху; 80% мігрантів – у працездатному віці [10].

За підрахунками громадських структур СКУ, внесок мігрантів і емігрантів в економіку України сягає 23% сукупного внутрішнього продукту – такою є загальна сума грошових переказів, якими мігранти й емігранти підтримують своїх родичів або друзів.

Міграція з України останньої хвилі являє собою значну професійну та інтелектуальну силу і її можливості необхідно використовувати на користь Україні. Українські громадські організації за кордоном постійно вносять пропозиції щодо співпраці державних органів України із середовищем мігрантів та емігрантів. Першочергове завдання – розв’язання правових проблем: допомога в легалізації, захисті майнових інтересів емігрантів в Україні, упорядкування роботи в посольствах і консульствах, приведення законодавства у відповідність із нормами СОТ. А також – сприяння співпраці по лінії професійних та культурних обмінів, зв’язку українських шкіл за кордоном зі школами в Україні.

Але основне завдання, яке стоїть перед суспільством і державними інституціями України: зупинити депрофесіоналізацію здібного українського люду й повести державну політику так, аби четверта міграційно-еміграційна хвиля стала останньою хвилею відпливу українського народу на чужину й першою хвилею повернення додому.

Саме депрофесіоналізація великою мірою спричиняє міграційні процеси. А міграція у свою чергу посилює депрофесіоналізацію й поглиблює денаціоналізацію. Депрофесіоналізація – прихована політика геноциду, бо вона позбавляє людей професійних засобів життєзабезпечення й самореалізації в “спорідненій праці”: “Відняти від душі

споріднене діяння – означає позбавити її живності своєї. Ця смерть є люта. Знаю, що збережеш тіло, але вбиваєш душу” (Г. Сковорода) [9].

Професіоналізація забезпечує розвиток духовно-інтелектуального й соціального ресурсів нації: тільки професійні відносини формують соціально здорове, структуроване суспільство, в основу якого закладена можливість кожного займатися своєю спорідненою працею. Професійна споріднена праця забезпечує людині творчу самореалізацію, а не тільки фінансовий ресурс для біологічного існування.

Четверта міграційно-еміграційна хвиля неминуче повинна стати поворотною, аби українська людність не змарнувала своїх професійних здібностей і життєвих ресурсів на чужині й не лишилась пропашою силою для України.

Нині важливим є питання вироблення державної стратегії співпраці з українцями за кордоном.

Парадокс новітньої доби: Україна лежить облогом, люди потерпають від безробіття і водночас українці працюють на збагачення розвинених країн. А чого ще можна сподіватися, коли Україна не має власної національної стратегії ні в кадровій політиці, ні в економічній, ні в культурно-інформаційній сферах, не кажучи вже про стратегію співпраці з українцями за кордоном.

На цьому тлі загрозливим для національної безпеки України є штучне запровадження в нас досвіду полікультурності через прийняття Закону України “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин” (1999), що не тільки не сприяє реалізації фундаментальних положень Конституції України, а й шкодить процесові консолідації нації. Коли в країнах із стабільною національною політикою полікультурність існує лише номінально, то в нашій ситуації впровадження в життя цього закону стає деструктивним для українського суспільства. Росія з огляду на це вжила запобіжні заходи – прийняла Закон “Про

національно-культурну автономію”, що відкриває можливості національним меншинам задовольняти всі свої національно-культурні потреби, які не суперечать інтересам корінного народу. Або Польща узаконила паспорт “поляка за кордоном”, який прирівнює закордонного поляка в правах до громадянина Польщі й разом з тим не поспішає приймати закон про національні меншини. Тільки в Україні влада не дбає про українців ні вдома, ні за кордоном.

Українство виживає і в Україні, і поза нею інстинктивними й духовними силами. У нинішній ситуації, коли в українському світі панує засилля напливового, чужого, носії українського духовного типу почуваються і в Україні як у діаспорі. Хтось і на чужині прагне бути самим собою, а хтось і вдома вилазить з власної шкіри, аби вписатись у глобальні нівеляційні, мультикультурні процеси. Громадські діячі вже кілька років поспіль говорять про потребу налагодження постійної взаємодії громадських і державних організацій України з українськими інституціями за кордоном. Досі взаємини ці спорадичні [11].

Українська влада так повинна вести стратегічну національну політику, аби кожен українець і на Батьківщині, і за кордоном жив і працював в інтересах українського суспільства, Української держави. Але й самі ми, українці, маємо порозумітися між собою: уміти не тільки говорити однією мовою, а й думати в одно заради України у Світі. І Світ сприйме і пошанує нас.

Література

1. Білецький В. Світове українство: історія та сучасність / В. Білецький // Матеріали міжнародної конференції “Співпраця державних інституцій та громадських організацій для забезпечення роботи українських громад за межами України: ”Спільна дія та взаємодопомога” (До 50-річчя Товариства зв’язків з українцями за межами України

- (Товариство "Україна – Світ"). 20 – 21 грудня 2010 р. – Київ, 2010. – С. 41-70.
2. Кислицина О.В. Сутність міжнародної економічної міграції та її особливості в умовах глобалізації / О.В. Кислицина // Економічний часопис – ХХІ. – 2010. – № 11 – 12. – С. 33-36.
 3. Левицький М. Українські трудові мігранти / М. Левицький // Наше слово. – Варшава. – № 20, 18 травня 2002 року. – С. 3.
 4. Найбільше грошей трудові мігранти надсилають з Іспанії // Євробюлетень. Інформаційне видання Представництва Європейського Союзу в Україні. – № 1, Січень – 2011. – С. 15.
 5. Семенов В. Масовий перетин кордону – тест на цивілізацію / В. Семенов // Зовнішні справи / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uaforeignaffairs.com/article.html?id=247>
 6. Слабінська С. Діти мігрантів під крилом "Синього птаха" / С. Слабінська // Зовнішні справи / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=493>
 7. Соколов В. Українська трудова імміграція в Італії / В. Соколов // Віче. Журнал Верховної Ради України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1837/>
 8. Стрельцова Я. Интеграция иммигрантов в условиях экономического кризиса (Европейский и российский опыт) / Я. Стрельцова // Мировая экономика и международные отношения. – № 1. – 2011. – С. 55–68.
 9. Шокало О. Україна й українці за кордоном / О. Шокало // Матеріали міжнародної конференції "Співпраця державних інституцій та громадських організацій для забезпечення роботи українських громад за межами України: "Спільна дія та взаємодопомога" (До 50-річчя Товариства зв'язків з українцями за межами України (Товариство "Україна – Світ"). 20 – 21 грудня 2010 р. – Київ, 2010. – С. 71–82.

10. Шокало О. Україна – без українців ? // Сільські Вісті. – Четвер, 10 березня 2011 року. – № 27 (18617). – С. 7.
11. Шокало О. Українська еміграція: причини й наслідки / О. Шокало // Віче. Журнал Верховної Ради України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/310/>
12. Яценко А. Молодь втікає з України / А. Яценко // Україна молода. – П'ятниця – субота, 11 – 12 березня 2011. – С. 3.

The place of Ukrainians in the world in contemporary globalization processes is analyzed in this article. An important attention is concentrated on Ukrainian working migration in different countries. It is emphasized on necessity of adopting national strategy to return Ukrainians from outside Ukraine, first of all migrant workers, in order to apply their labour potential for the progressive development of their Motherland.

Key words: migration, migrant worker, foreign worker, globalization, European Union, foreign-based Ukrainians, diaspora.

В данной статье проанализировано место мирового украинства в современных глобализационных процессах. Важное значение придается украинской трудовой миграции в разных странах мира. Делается акцент на необходимости принятия национальной стратегии возвращения украинцев из-за рубежа, прежде всего трудовых мигрантов, с целью задействования их трудового потенциала к поступательному развитию Родины.

Ключевые слова: миграция, мигрант, трудовой мигрант, глобализация, Европейский Союз, заграничные украинцы, диаспора.